

detection and influence relative to the structural dimension and the level of functioning of economic systems. The functional expediency of resource circularity in relation to the sustainable development of society and the effectiveness of building competitive economic systems is indicated. The influence of conditions of resource provision of production in relation to the development of economic systems with energy-saving resource use is summarized. The expediency of the prospects for the development of resource circularity and the stable dynamics of the growth of its diffusion level in the existing economic environment in all spheres of detection are indicated. The need to substantiate the system of resource circularity as the main condition for the development of society in a long-term economic alternative is proven.

Keywords: circular economy; resource circularity; evolution; economy; software; development, detection, functioning.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2023

УДК 332.1

JEL Classification O39; Q57; R11

DOI 10.33111/sedu.2023.53.034.049

Теплюк Марія Анатоліївна*
Фоменко Борис Олегович**

ГЛОКАЛІЗАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК: СПІВПРАЦЯ СТЕЙКХОЛДЕРІВ У РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОСИСТЕМАХ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПЕРЕМІЩЕНОГО БІЗНЕСУ

Анотація. У статті досліджено динаміку взаємодії стейкхолдерів у регіональних екосистемах та їх вплив на підтримку переміщеного бізнесу. Розглядаючи широкий спектр учасників, таких як урядові структури, бізнес-спільноти, громадські організації та академічний сектор, було ідентифіковано їх ролі в розвитку екосистем. Особливу увагу приділено їх впливу на забезпечення сприятливого середовища для переміщеного бізнесу. У статті висвітлено ключові аспекти взаємодії уряду, бізнес-спільноти, громадських організацій, академічного сектору, аналізуються стратегії співпраці та інструменти, які вони можуть використовувати для сприяння розвитку регіональних екосистем. Розглянуто практичні приклади успішних випадків співпраці між різними стейкхолдерами та їх вплив на створення сприятливого клімату для переміщеного бізнесу. Підсумовуючи результати, надано рекомендації урядовцям, бізнес-лідерам та іншим учасникам процесу, як оптимізувати екосистему для підтримки переміщеного бізнесу та стимулювання економічного розвитку в регіональному контексті. Паралельно з цим у статті докладно досліджено глокалі-

* **Теплюк Марія Анатоліївна** — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Київ, Україна), ORCID 0000-0001-6823-336X, maria_6_11@kneu.ua

** **Фоменко Борис Олегович** — аспірант кафедри бізнес-економіки та підприємництва, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Київ, Україна), ORCID: 0000-0002-6703-8324, Fomenkoborys@gmail.com

заційний розвиток, зосереджуючись на співпраці стейкхолдерів у регіональних екосистемах для підтримки переміщеного бізнесу. Запропоновано авторське бачення взаємодії учасників у контексті глобальних і локальних викликів, доповнюючи загальне розуміння ролі держави, бізнес-спільноти, громадських організацій, академічного сектору в формуванні регіонального бізнес-середовища. З урахуванням результатів опитування та інтерв'ю і ретельним аналізом та конкретними рекомендаціями є ключовим джерелом інформації для тих, хто має інтерес до покращення умов для бізнесу та сприяння інноваційному розвитку в регіональних екосистемах. Разом з тим у статті поглиблено розуміння глокалізаційного розвитку, фокусуючись на співпраці стейкхолдерів у регіональних екосистемах для підтримки переміщеного бізнесу.

Ключові слова: глокалізаційний розвиток, стейкхолдери, регіональні екосистеми, переміщений бізнес, урядові структури, бізнес-спільноти, громадські організації, академічний сектор, сталий розвиток.

Вступ. У сучасному світі, що переживає глибокі зміни у глобальному економічному ландшафті, концепція глокалізаційного розвитку стає ключовою для розуміння та вирішення актуальних економічних та соціокультурних викликів. Зокрема питання взаємодії стейкхолдерів у регіональних екосистемах та їх роль у підтримці переміщеного бізнесу набувають особливого значення. Розмаїття учасників, таких як урядові структури, бізнес-спільноти, громадські організації та академічний сектор, ставлять перед собою завдання визначення оптимальних шляхів їх співпраці для створення сприятливого середовища для переміщеного бізнесу. Проблема полягає в тому, як ефективно об'єднати ці різні інтереси та ресурси, забезпечуючи при цьому сталість розвитку регіональних екосистем і сприяючи глокалізаційному розвитку. Сталі зміни у технологічному просторі, геополітичні та економічні турбуленції породжують необхідність пошуку нових стратегій співпраці та використання інноваційних інструментів для стимулювання розвитку підприємництва та забезпечення його гармонійного взаємодії з соціокультурним оточенням. Отже, у цьому контексті виникає необхідність ретельного аналізу та вивчення ролі стейкхолдерів у формуванні регіональних екосистем для підтримки переміщеного бізнесу, а також визначення оптимальних шляхів їх співпраці в умовах глокалізаційного розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій. Аналіз досліджень та публікацій, присвячених даній темі демонструє активний інтерес вчених і практиків до вивчення даного питання. Багато авторів висвітлюють необхідність розуміння глокалізаційного розвитку в контексті регіональних екосистем та активно розглядають взаємодію різних стейкхолдерів у цьому процесі. Публікації з дотичною тематикою фокусуються на аналізі ролі уряду, бізнес-спільнот, громадських організацій та академічного сектору у розвитку регіональних екосистем. Деякі дослідження ставлять за мету ідентифікації успішних практик задля формування програми співпраці між різними стейкхолдерами в регіональних контекстах, а також аналізу впливу ініціатив на створення сприятливого клімату для переміщеного бізнесу. Основні напрями досліджень включають вивчення стратегій співпраці, ефективних інструментів для досягнення спільних цілей та взаємодії

стейкхолдерів у вирішенні викликів глокалізації та підтримки переміщеного бізнесу. Робертсон [1] у статті «Glocalization: A New Trend of Globalization» (1994) розглядає поняття «глокалізації» як новий напрям глобалізації. Він обговорює, як компанії впроваджують стратегії, які поєднують глобальні та локальні аспекти для досягнення успіху на світовому ринку. Пек і Теодор [2] у своєму дослідженні «Local Entrepreneurship and Globalisation: A Study of Local Retailers in Manchester» (2001) досліджують вплив глобалізації на місцевих підприємців у Манчестері, надаючи унікальний погляд на те, як малий бізнес впливає на розвиток регіону. У праці Stakeholder influence, institutional duality, and CSR involvement of MNC subsidiaries « (2018) [3], автори розглядають ключову роль зацікавлених сторін у корпоративному управлінні. Ця стаття визначає стратегії взаємодії з стейкхолдерами та відзначає їх важливість у створенні стійкої корпоративної моделі. Отже, існуючі дослідження надають цінний внесок у розуміння взаємодії стейкхолдерів у регіональних екосистемах, але є потреба в подальших дослідженнях для глибшого розкриття та конкретизації оптимальних стратегій співпраці та їх впливу на глокалізаційний розвиток і підтримку переміщеного бізнесу в конкретних регіональних умовах.

Постановка проблеми. Незважаючи на активний інтерес до теми глокалізаційного розвитку та співпраці стейкхолдерів у регіональних екосистемах для підтримки переміщеного бізнесу, деякі аспекти залишаються в «insufficiently explored». Наприклад, існує необхідність глибокого розуміння конкретних механізмів взаємодії між урядовими структурами, бізнес-спільнотами, громадськими організаціями та академічним сектором у контексті регіональних екосистем.

Метою статті є дослідження невирішених питань щодо співпраці стейкхолдерів у регіональних екосистемах для підтримки переміщеного бізнесу і розкриття потенціалу глокалізаційного розвитку. Конкретні аспекти включають, але не обмежуються аналізом ефективності інструментів співпраці, визначенням оптимальних стратегій для різних типів стейкхолдерів та вивченням впливу їх взаємодії на створення сприятливого клімату для підтримки переміщеного бізнесу.

Результати. У світі стрімкого та невпинного розвитку глобальних процесів, поняття «глокалізаційний розвиток» виходить на передній план як ключовий фактор взаємодії різних суб'єктів у регіональних екосистемах. Відповідно, треба розуміти, що йдеться не лише про адаптацію до глобальних змін, а й про активну співпрацю стейкхолдерів у створенні сприятливого середовища для переміщеного бізнесу [3–5]. Саме тому актуальним є розгляд основних аспектів глокалізаційного розвитку та визначення ролі та стратегії взаємодії стейкхолдерів у регіональних екосистемах з метою підтримки та стимулювання переміщеного бізнесу [6]. У ході нашого наукового дослідження було встановлено, що стейкхолдери регіональних екосистем, такі як національні полісімейкери, регіональні та міські органи влади, агенції регіонального розвитку, бізнес-асоціації та об'єднання, донори та фінансові установи, відіграють важливу роль у розвитку та переміщенні бізнесу в регіони, оскільки вперше на рівні держави бізнес стикнувся з обставинами непереборної сили, що саме і змусило до внутрішньо-

го переміщення, а для стейкхолдерів взаємопов'язані процеси стали викликом, оскільки це новий вид діяльності та взаємодії (рис. 1).

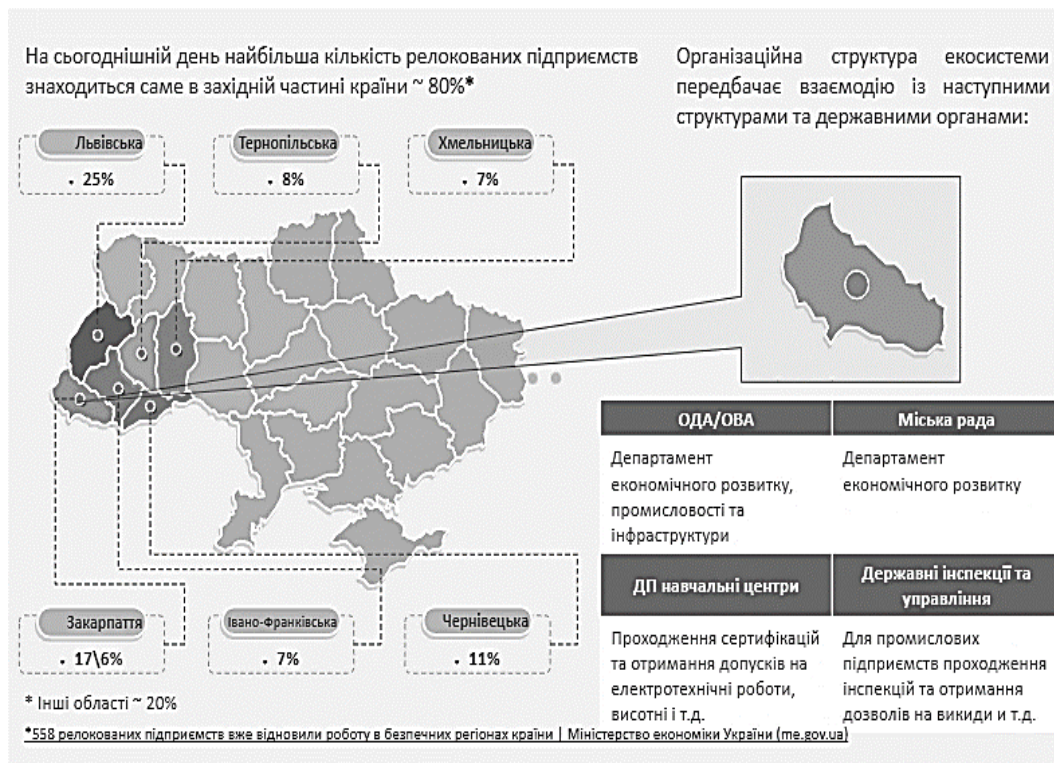

Рис. 1. Структура стейкхолдерів і короткий опис їх впливу та допомоги

Джерело: сформовано авторами на основі проведеного дослідження.

Оскільки підприємства не можуть фізично вести основну діяльність на окупованих територіях або в зонах активних бойових дій, важливість підтримки та ефективної взаємодії — ключовий елемент збереження робочих місць, відбудови та зміцнення економіки. У першу чергу релокація дає змогу зберегти людські життя та забезпечити відповідний рівень життя відповідно до соціальної відповідальності підприємств.

Надалі детальніше проведемо опис стейкхолдерів.

- *Національні полісмейкери.* Встановлюють загальну стратегію та політику для регіонального розвитку. Можуть створювати програми підтримки регіонів, сприяючи залученню бізнесу, інвестицій та появі робочих місць. Наприклад: Міністерство економіки України. Програма релокації підприємств; Міністерство цифрової трансформації. Єдина платформа [7–10].

• *Регіональні та міські органи влади.* Відповідають за розвиток і планування регіону. Можуть створювати програми підтримки для підприємств, які включають надання земельних ділянок, фінансову підтримку та зниження податків (табл. 1).

Таблиця 1

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМ ОБЛАСНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ

Обласні військові адміністрації	Які види підтримки застосовані	Наявність спеціалізованих програм для релокованого бізнесу	Короткий опис програм
Закарпатська ОА	<ul style="list-style-type: none"> – Підбор площ – Переміщення та розселення персоналу – Підбор працівників – Обробка заявок на релокацію – Організація логістичного ланцюга – Консультації – Фінансування 	Відсутня	Допомога в рамках Державної програми з релокації українських виробництв
Київська ОА			
Івано-Франківська ОА			
Чернівецька ОА			
Тернопільська ОА			
Рівненська ОА			
Хмельницька ОА			
Запорізька ОА			
Житомирська ОА			
Полтавська ОА			
Сумська ОА			
Львівська ОА			

Закінчення табл. 1

Обласні військові адміністрації	Які види підтримки застосовані	Наявність спеціалізованих програм для релокованого бізнесу	Короткий опис програм
Закарпатська ОА	– Підбор площ – Переміщення та розселення персоналу – Підбор працівників – Обробка заявок на релокацію – Організація логістичного ланцюга – Консультації – Фінансування	Відсутня	Допомога в рамках Державної програми з релокації українських виробництв
Київська ОА			
Івано-Франківська ОА			
Чернівецька ОА			
Тернопільська ОА			
Рівненська ОА			
Хмельницька ОА			
Запорізька ОА			
Житомирська ОА			
Полтавська ОА			
Сумська ОА			
Львівська ОА			

- *Агенції регіонального розвитку.* Спеціалізуються на просуванні та розвитку регіону. Можуть надавати консультативну підтримку підприємствам, організувати освітні програми, підтримувати зв'язок між бізнесом та іншими стейкхолдерами (табл. 2).

Таблиця 2

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМ АГЕНЦІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Агенції регіонального розвитку	Види підтримки	Наявність спеціалізованих програм для релокованого бізнесу
АРР Київської області	<ul style="list-style-type: none"> – Підбор площ – Переміщення та розселення персоналу – Підбор працівників – Обробка заявок на релокацію – Організація логістичного ланцюга – Консультації 	Відсутня
АРР Таврійського об'єднання ТГ		Відсутня
АРР Кіровоградської області		Відсутня
АРР Хмельницької області		Відсутня
АРР Сумської області		Відсутня
АРР Запорізької області		Відсутня
АРР Черкаси		Відсутня
АРР Чернівецької області		Відсутня
АРР Рівненської області		Відсутня
АРР Тернопільської області		Відсутня
АРР Чернігівської області		Відсутня
Буковинська АРР		Відсутня
АРР Житомирської області		Відсутня
АРР Закарпатської області		Відсутня
Подільська АРР		Відсутня
АРР Полтавської області		Відсутня
АРР Вінницької області		Відсутня
АРР Прибужжя		Відсутня
АРР Одеської області		Відсутня

• *Бізнес-асоціації та об'єднання.* Представляють інтереси підприємств у регіоні. Можуть виконувати роль посередника між бізнесом та владою, сприяючи створенню сприятливого бізнес-середовища, надавати підприємствам інформацію та підтримку (табл. 3).

Таблиця 3

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМ АСОЦІАЦІЙ ТА ОБ'ЄДНАНЬ

Асоціації та об'єднання	Види підтримки	Наявність спеціалізованих програм для релокованого бізнесу
Українська асоціація меблевиків	Наразі інформація відсутня	Наразі інформація відсутня
Українська асоціація візуальної індустрії	Наразі інформація відсутня	Наразі інформація відсутня
Асоціація підприємців промислової автоматизації України	Наразі інформація відсутня	Наразі інформація відсутня
Клуб ділових людей	Наразі інформація відсутня	Наразі інформація відсутня
Міжрегіональна спілка птахівників і кормовиробників України	Вінницький хаб релокації	<ul style="list-style-type: none"> – Пошук приміщень та земельних ділянок – Налагодження зв'язків – Забезпечення промислового обладнання – Кадрове забезпечення – Експертний супровід – Кооперація – Доступ до міжнародних програм допомоги
Смак Українських Карпат	Наразі інформація відсутня	Наразі інформація відсутня
Донецька торгово-промислова палата	Безоплатна релокація підприємств. Виконується разом з Новою Поштою та Дія. Бізнес	<ul style="list-style-type: none"> – Перевезення та забезпечення логістики – Тиакож за спільною ініціативою – Переміщення / релокація бізнесу – Відновлення /перезапуск бізнесу – Розширення діяльності / активізація експортно-імпортних операцій
Запорізька торгово-промислова палата		
Одеська регіональна торгово-промислова палата		
Сумська торгово-промислова палата		
Харківська торгово-промислова палата		

Закінчення табл. 3

Асоціації та об'єднання	Види підтримки	Наявність спеціалізованих програм для релокованого бізнесу
Взаємодія плюс	Наразі інформація відсутня	Наразі інформація відсутня
Спілка підприємців «Стіна»	Вінницький хаб релокації	<ul style="list-style-type: none"> – Пошук приміщень та земельних ділянок – Налагодження зв'язків – Забезпечення промислового обладнання – Кадрове забезпечення – Експертний супровід – Кооперація – Доступ до міжнародних програм допомоги
Торгово-промислова палата України	Наразі інформація відсутня	Наразі інформація відсутня
Українська асоціація бізнес-лідерів	Проект «Центр забезпечення релокації бізнесу»	<ul style="list-style-type: none"> – Підбор площ – переміщення та розселення персоналу – підбор працівників – обробка заявок на релокацію – організація логістичного ланцюга – консультації
Асоціація приватних роботодавців	Наразі інформація відсутня	Наразі інформація відсутня
Національна платформа малого та середнього бізнесу	Наразі інформація відсутня	Наразі інформація відсутня
Українська асоціація підприємців легкої промисловості	Наразі інформація відсутня	Наразі інформація відсутня
Європейська бізнес-асоціація	Investment Map of Ukraine	Ініціатива для залучення інвестування в регіональні проєкти

• *Донори.* Можуть надавати фінансову та технічну підтримку для розвитку регіональних екосистем. Можуть фінансувати проєкти, спрямовані на створення інфраструктури, підтримку малих підприємств та інноваційних ініціатив. Процедура фінансування може бути побудована як через механізм взаємодії із громадські організації, ОДА, міськради та ін., а також безпосередньо напряму з зацікавленими сторонами.

• *Фінансові установи.* Фінансові установи, такі як банки та інвестиційні компанії, мають важливу роль у забезпеченні доступу до капіталу для бізнесу. Вони можуть надавати кредити, інвестувати в підприємства та сприяти їхньому фінансовому розвитку. Наприклад: Ощадбанк — кредит на релокацію; ЄБРР — гранти на релокацію; Укргазбанк — кредит на релокацію [7–10]. Основною відмінністю від кредитування до введення в дію воєнного стану є:

- відсутність ставки кредитування;
- відсутність ставки певний час після закінчення воєнного стану;
- знижена ставка кредитування після закінчення всіх умов;
- подовжений строк кредитування.

Наразі в Україні переміщений бізнес підтримується різними стейкхолдерами, включаючи:

• Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Вони займаються розробкою та реалізацією політики залучення іноземних інвестицій та підтримки переміщеного бізнесу. Міністерство може надавати консультації та підтримку з правових, фінансових та інфраструктурних аспектів переміщення бізнесу. Наприклад: Програма релокації підприємств [7–10].

• *Місцеві органи влади,* такі як міські адміністрації та обласні ради, можуть надавати різноманітну підтримку переміщеному бізнесу. Це може включати земельні ділянки для інвестиційних проєктів, спрощені процедури отримання ліцензій та дозволів, а також допомогу в організації бізнес-інфраструктури. Наприклад: компенсація за працевлаштування ВПО. Львівська ОВА [7–10].

• *Інвестиційні фонди та ризикові капіталовкладення.* Можуть фінансувати і підтримувати переміщений бізнес, забезпечуючи фінансові ресурси та експертну підтримку. Наприклад: Програма «Доступ до фінансування та підтримка стійкості ММСП в Україні» [7–10].

• З боку держави була запроваджена урядова програма для допомоги з релокації підприємствам із партнерським залученням таких компаній, як PROZORRO, E-Docs, E-Tender, Укрпошта, Укрзалізниця та Нова Пошта за підтримки Міністерства економіки України, а також за власною ініціативою. Наприклад: E-Tender. Програма релокації українських підприємств; Нова Пошта. Безоплатна логістична допомога в релокації [7–10].

• Також допоміжним фактором із прикладної сторони реалізації програми себе проявили територіальні громади та інші органи самоуправління, які підготували перелік наявних об'єктів нерухомості та потужностей інфраструктури для можливості забезпечення потреб підприємств та бізнесу. Наприклад: Крупецька громада, Хмельницька обл.; Володимир-Волинська громада. Волинська обл.; Судово-Вишнянська громада. Львівська обл. [7–10].

Безперечно, слід зазначити, що це лише кілька прикладів грантових програм в Україні, які можуть бути доступні для релокованого бізнесу.

Разом з тим варто зазначити, що в Україні існують різні програми підтримки релокованого бізнесу.

Ось кілька прикладів таких програм та кейсів успішної релокації.

- Програма «Підтримка інвестиційного бізнесу в Україні» від Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства. Ця програма надає підтримку іноземним компаніям, які релокуються в Україну. Наприклад, у 2019 р. компанія «Robert Bosch» відкрила нову фабрику у місті Кременчук завдяки цій програмі. Це створило нові робочі місця та сприяло розвитку місцевої економіки.

- Програма «Державна підтримка інвестиційних проєктів» від Державного агентства України з питань інвестицій та управління національними проєктами. Ця програма надає підтримку в реалізації інвестиційних проєктів, включаючи релокацію бізнесу. Наприклад, у 2020 р. американська компанія «Cargill» розпочала будівництво зернового терміналу в порту Южний, що стало можливим завдяки підтримці з цієї програми.

- Програма «StartUp Ukraine» від Державного агентства України з питань сприяння розвитку малого та середнього підприємництва. Ця програма спрямована на підтримку стартапів та інноваційних проєктів, включаючи ті, що релокуються. Наприклад, у 2018 р. американська компанія «Grammarly» відкрила представництво в Україні, отримавши підтримку з цієї програми. «Grammarly» стала однією з найбільш відомих українських ІТ-компаній.

- Програма «Вільні зони» від Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Ця програма надає пільги та підтримку для компаній, які розташовуються в спеціальних економічних зонах або технологічних парках. Наприклад, у місті Львів діє Львівський і Технологічний Парк «ІТ-Парк».

Це лише декілька прикладів програм підтримки релокованого бізнесу в Україні та відповідних кейсів. Слід звернути увагу, що доступні програми та кейси можуть змінюватися з часом.

Наведемо ще кілька прикладів програм підтримки релокованого бізнесу в Україні.

Програма «GoGlobal Ukraine» від Українського кризового менеджменту та розвитку бізнесу (УКМРБ). Ця програма надає підтримку українським компаніям, які планують релокацію частини своєї діяльності до інших країн. В рамках програми надаються консультації, та інші послуги для допомоги українським підприємствам у виконанні релокаційних процесів. Наприклад: Global annual report [7–10].

Програма «InvestUkraine» від Державного агентства України з питань інвестицій та управління національними проєктами. Ця програма спрямована на привернення іноземних інвестицій в Україну, включаючи компанії, які релокуються. Програма надає консультування, правову підтримку, фінансові стимули та інші послуги для підтримки релокаційних проєктів. Наприклад: Промисловий та виробничий хаб [7–10].

Програма «IT Relocate Ukraine» від Української Асоціації ІТ-підприємств (Ukrainian IT Association). Ця програма спрямована на підтримку ІТ-компаній, які релокуються до України. У рамках програми надаються послуги консультування, підтримки при пошуку офісного простору, встановлення контактів з місцевими партнерами та інші допоміжні послуги. Наприклад: Платформа про релокейт [7–10].

Зазначені приклади показують, що в Україні існують програми та ініціативи для підтримки релокованого бізнесу, які вже в певній мірі склали екосистему взаємодії між бізнесом, державою та професійними організаціями.

Отже, питання релокації бізнесу в Україні стає актуальним та перспективним напрямом для компаній, які шукають нові можливості розвитку та забезпечення свого бізнесу. Здійснення даного процесу вимагає спеціалізованої підтримки від різних стейкхолдерів, які включають донорів, фінансові установи, державні та місцеві органи влади, інвестиційні фонди та ризикові капіталовкладення. Безперечно, процес релокації має свої переваги та недоліки.

Проблеми релокації бізнесу в Україні:

Правові та адміністративні виклики. Незважаючи на підтримку з боку урядових органів, релокація стикається з правовими та адміністративними перешкодами, такими як складні процедури отримання ліцензій і дозволів.

Фінансові труднощі. Попри ініціативи фінансових установ, компанії можуть зіткнутися із фінансовими труднощами через високі витрати на релокацію та часові затримки у встановленні бізнесу на новому місці.

Соціальна адаптація. Робоча сила, яка переміщується разом із бізнесом, потребує часу для адаптації до нового соціокультурного середовища, що може вплинути на ефективність праці.

Переваги релокації бізнесу в Україні:

Фінансова підтримка. Державні та приватні донори, фінансові установи, інвестиційні фонди надають фінансову підтримку, що сприяє зменшенню витрат на релокацію та створенню стабільної фінансової бази для нового бізнесу.

Гнучкість у фінансуванні. Застосування різних інструментів фінансування, таких як кредити, гранти та інвестиції, надає підприємствам гнучкість у виборі оптимального фінансового підходу.

Підтримка держави. Уряд і його виконавчі органи активно сприяють релокації, надаючи консультації та підтримку в різних сферах, включаючи правові, фінансові та інфраструктурні аспекти.

Локальна інфраструктура. Місцеві органи влади надають підприємствам доступ до земельних ділянок для інвестиційних проєктів і спрощують процедури отримання необхідних ліцензій.

Інноваційні ініціативи. Донори та інвестиційні фонди фінансують інноваційні проєкти, що сприяє розвитку та стимулює конкурентоспроможність бізнесу.

Релокація бізнесу в Україні є перспективною можливістю, але вимагає уважного вивчення всіх аспектів для прийняття виваженого управлінського рішення. Важливо враховувати, що правильно обрана стратегія та співпраця із різними стейкхолдерами сприятиме успішній інтеграції бізнесу в новому середовищі. Недоліки, такі як бюрократичні труднощі та фінансові виклики, можуть бути подолані завдяки активній підтримці та взаємодії із державними та приватними інституціями. Також важливо враховувати соціальний аспект, забезпечуючи належну адаптацію робочої сили. Взаємодія між державними структурами, бізнесом та громадськістю є важливим для створення сприятливого та стабільного

бізнес-середовища в Україні. І зрештою релокація в Україну може стати вагомим кроком для компаній, які прагнуть не лише економічного розвитку, але й активної участі у формуванні інноваційного та стійкого бізнес-середовища, що є важливим кроком для глокалізаційного розвитку, в цілому.

У контексті глокалізаційного розвитку та співпраці стейкхолдерів у регіональних екосистемах для підтримки переміщеного бізнесу, можна зробити кілька важливих висновків.

1. *Гнучка фінансова підтримка.* Роль донорів, фінансових установ та інвестиційних фондів виявляється ключовою у створенні гнучких механізмів фінансування для підтримки переміщеного бізнесу. Запровадження різноманітних інструментів, таких як кредитування, грантова підтримка та ризикові капіталовкладення, сприяє ефективному фінансовому розвитку підприємств.

2. *Державна ініціатива та координація.* Важливу роль у підтримці переміщеного бізнесу відіграють державні органи, такі як Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Їхня роль полягає в розробці та впровадженні політик, що сприяють привабливості регіонів для бізнесу та в наданні консультативних послуг.

3. *Місцева підтримка та інфраструктура.* Співпраця з місцевими органами влади є ключовим чинником успіху. Надання земельних ділянок, спрощення процедур отримання ліцензій і дозволів, а також компенсації за працевлаштування є важливими стимулами для переміщеного бізнесу.

4. *Інновації та підтримка малих підприємств.* Дієвість інвестиційних фондів у фінансуванні інноваційних проєктів і підтримці малих підприємств визначається як ключовий фактор розвитку регіональних екосистем.

5. *Гуманітарна адаптація.* Переміщений бізнес необхідно підтримувати на різних рівнях, забезпечуючи не лише фінансову підтримку, але і соціальну адаптацію працівників та їхніх сімей, що сприяє сталому інтегруванню в новий регіон.

Урядові програми є важливим механізмом для привертання уваги та утримання переміщеного бізнесу в країні, а також для формування сприятливого інноваційного клімату та забезпечення сталого розвитку.

Загалом глокалізаційний розвиток і співпраця стейкхолдерів у регіональних екосистемах визначаються як важливий стратегічний напрям для підтримки переселеного бізнесу, що сприяє економічному зростанню та розвитку нових індустрій в регіонах.

Висновки. У світлі сучасних економічних та глобальних трансформацій стає очевидним, що глокалізаційний розвиток є невід'ємною частиною стратегії сталого економічного зростання. Співпраця стейкхолдерів у регіональних екосистемах є ключовим фактором успіху для підтримки підприємств, які розглядають можливість переміщення. Виходячи з аналізу інформації, поданої у статті, можна стверджувати, що ефективність глокалізації та підтримки переміщеного бізнесу визначається комплексністю заходів та спільною дією різних стейкхолдерів. Важливість фінансової підтримки, інноваційних ініціатив, тісної взаємодії з державними та місцевими органами, а також соціальної адаптації працівників

не залишає сумнівів у тому, що глокалізація — це не лише стратегічна необхідність, але й невід’ємна умова для створення стійких та конкурентоспроможних регіональних екосистем. Успішна глокалізація бізнесу вимагає взаємодії різних гравців — від державних органів до приватних інвесторів. Використання різноманітних фінансових інструментів та інноваційних підходів сприяє створенню умов для сталого економічного зростання та розвитку нових галузей. Отже, глокалізаційний розвиток вимагає не тільки глобального погляду, але й уваги до локальних особливостей. Спільна робота стейкхолдерів — це ключ до ефективної стратегії, яка сприятиме створенню стійких, конкурентоспроможних та інноваційно спрямованих регіональних екосистем.

Література

1. Robertson R. Glocalization: A New Trend of Globalization. *Journal of International Communication*. 1994. Vol. 1. № 1. P. 33–52.
2. Peck J., Theodore N. Business goes local: Dissecting the ‘business agenda’ in Manchester. *International Journal of Urban and Regional Research*. 1995. Vol. 19(1). P. 55–78.
3. Kima Ch., Kimb J., Marshallb R., Afzalia H. Stakeholder influence, institutional duality, and CSR involvement of MNC subsidiaries. *Journal of Business Research*. 2018. No 91. P. 40–47. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.05.044>
4. Goldsby M. G., Kuratko D. F., Bishop J. W., Kreiser P. M., Hornsby J. S. Social proactiveness and innovation: The impact of stakeholder salience on corporate entrepreneurship. *Journal of Small Business Strategy*. 2018. Vol. 28(2). P. 1–15.
5. Mackelprang A. W., Robinson J. L., Bernardes E., Webb G. S. The relationship between strategic supply chain integration and performance: A meta-analytic evaluation and implications for supply chain management research. *Journal of Business Logistics*. 2014. Vol. 35(1). P. 71–96.
6. Tepluk M., Sahaidak M., Petrishyna T., Fokina-Mezentseva K., Fomenko B., Vasylyev I. Managing Responsible Consumption and Sustainable Production Enterprises in Glocalization Conditions. *Acta Innovations*. 2023. Vol. 48(6): 75–91. <https://doi.org/10.32933/ActaInnovations.48.6>
7. Програма релокації підприємств. Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=efaf166e-8583-467a-94f7-d5d4325da3d8&title=ProgramaRelokaciiPidpriemstv2021> (дата звернення 8.09.2023).
8. Компенсація за працевлаштування військовослужбовців Збройних Сил України в Львівській області. URL: <https://lv.gov.ua/news/kompensacziya-za-pratsevlashtuvannya-vojinszlszhluzhbovczv-zbrojnikh-szl-ukra%C2%ADini-v-lvivskij-oblasti> (дата звернення 8.09.2023)
9. Програма «Доступ до фінансування та підтримка стійкості ММСП в Україні» Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (ЄБРР). URL: <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/economic-resilience-and-recovery-programme-for-smes-in-ukraine.html> (дата звернення 8.09.2023)
10. Програма релокації українських підприємств «E-Tender» за підтримки Міністерства економіки України. URL: <https://e-tender.ua/prozorro-prodagu> (дата звернення 8.09.2023)

11. Безоплатна логістична допомога в релокації від «Нова Пошта». https://novaposhta.ua/business/logistic_support/logistic-support (дата звернення 8.09.2023)

References

1. Robertson, R. "Glocalization: A New Trend of Globalization". *Journal of International Communication* 1(1) (1994): 33–52.
2. Peck, J., Theodore, N. "Business goes local: Dissecting the 'business agenda' in Manchester". *International Journal of Urban and Regional Research* 19(1) (1995): 55–78.
3. Kima, Ch., Kimb, J., Marshallb, R., Afzalia, H. "Stakeholder influence, institutional duality, and CSR involvement of MNC subsidiaries". *Journal of Business Research* 91 (2018): 40–47. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.05.044>
4. Goldsby, M. G., Kuratko, D. F., Bishop, J. W., Kreiser, P. M., Hornsby, J. S. "Social proactiveness and innovation: The impact of stakeholder salience on corporate entrepreneurship". *Journal of Small Business Strategy* 28(2) (2018): 1-15.
5. Mackelprang, A. W., Robinson, J. L., Bernardes, E., Webb, G. S. "The relationship between strategic supply chain integration and performance: A meta-analytic evaluation and implications for supply chain management research". *Journal of Business Logistics* 35(1) (2014): 71–96.
6. Tepluk, M., Sahaidak, M., Petrishyna, T., Fokina-Mezentseva, K., Fomenko, B., Vasyliiev, I. "Managing Responsible Consumption and Sustainable Production Enterprises in Glocalization Conditions". *Acta Innovations* 48(6) (2023): 75–91. <https://doi.org/10.32933/ActaInnovations.48.6>
7. Програма релокації підприємств від Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства України. [Enterprise relocation program. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine]. <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=efaf166e-8583-467a-94f7-d5d4325da3d8&title=ПрограмаРелокаціїПідприємств2021> (accessed 8.09.2023) [in Ukrainian].
8. Компенсація за пратсевласhtuvannya вишкoвoслужбoвцiv Збройних Сил України в Львівській області. [Compensation for the employment of servicemen of the Armed Forces of Ukraine in the Lviv region]. <https://lv.gov.ua/news/kompensacziya-za-pratsevlashhtuvannya-vojninszslzhuzhbovczv-zbrojnikh-szl-ukra> %C2 %ADini-v-lvivskij-oblasti (accessed 8.09.2023) [in Ukrainian].
9. Програма «Доступ до фінансування та підтримка стійкості ММСП в Україні» від Європейського Банку Реконструкції та Розвитку. [Program «Access to financing and support of sustainability of MSMEs in Ukraine» European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)]. <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/economic-resilience-and-recovery-programme-for-smes-in-ukraine.html> (accessed 8.09.2023) [in Ukrainian].
10. Програма релокації українських підприємств «E-Tender» за підтримки Міністерства Економіки України. [«E-Tender» relocation program of Ukrainian enterprises with the support of the Ministry of Economy of Ukraine]. <https://e-tender.ua/prozorro-prodagy> (accessed 8.09.2023) [in Ukrainian].
11. Безоплатна логістична допомога в релокації від «Нова Пошта». [Free logistical assistance in relocation from «Nova Poshta»]. https://novaposhta.ua/business/logistic_support/logistic-support (accessed 8.09.2023) [in Ukrainian].

GLOCAL DEVELOPMENT: STAKEHOLDER COLLABORATION IN REGIONAL ECOSYSTEMS TO SUPPORT MOBILE BUSINESS

Mariia Tepliuk

PhD, assistant professor
Kyiv National Economic University named
after Vadym Hetman,
(Ukraine)
ORCID 0000-0001-6823-336X

Borys Fomenko

PhD student of the of the
Department of Business Economics and
Entrepreneurship,
Kyiv National Economic University named
after Vadym Hetman
(Ukraine)
ORCID 0000-0002-6703-8324

Abstract. The article delves into the dynamics of stakeholder interaction in regional ecosystems and their impact on supporting mobile businesses. Examining a diverse range of participants, including governmental structures, business communities, civil organizations, and the academic sector, their roles in ecosystem development have been identified. Special attention is given to their influence in creating a conducive environment for mobile businesses. The article illuminates key aspects of the interaction among government, business communities, civil organizations, and the academic sector, analyzing collaboration strategies and tools they can utilize to foster the development of regional ecosystems. Practical examples of successful collaboration between various stakeholders and their impact on creating a favourable climate for mobile businesses are explored. Summarizing the results, recommendations are provided to government officials, business leaders, and other participants on optimizing the ecosystem to support mobile businesses and stimulate economic development in a regional context. Simultaneously, the article extensively investigates glocal development, focusing on stakeholder collaboration in regional ecosystems to support mobile businesses. The authors propose a unique perspective on the interaction of participants in the context of global and local challenges, complementing the overall understanding of the role of government, business communities, civil organizations, and the academic sector in shaping the regional business environment. With consideration of survey results, interviews, and a thorough analysis, the article emerges as a key source of information for those interested in improving business conditions and promoting innovative development in regional ecosystems. Additionally, the article deepens the understanding of glocal development, concentrating on stakeholder collaboration in regional ecosystems to support mobile businesses.

Keywords: glocal development, stakeholders, regional ecosystems, mobile business, governmental structures, business communities, civil organizations, academic sector, sustainable development.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2023